

Uit de pastorie – week 51

Stilte van het hart

Zo heet het boek dat deze maand verscheen met een keuze uit de geschriften van dr. A. van Brummelen (1928-1999). Naar de verschijning van dit boek heb ik erg uitgezien, hoewel ik diverse boeken en artikelen van Van Brummelen ken, gelezen heb én nog steeds herlees. Van de dominees die mij gevormd hebben, is hij toch wel een van de belangrijkste geweest. Dat merk ik aan de vele momenten dat mij een van zijn uitspraken voor de geest komt, uitspraken die getuigen van praktische en geestelijke wijsheid, van mensenkennis, van Godskennis. Zo is het ook de samenstellers van deze bundel vergaan, lees ik in het voorwoord, en met hen heel veel andere predikanten. Zelf ontmoette ik hem voor het eerst aan het begin van mijn studie in de grote pastorie in Huizen. Ik herken me in de opmerkingen van ds. Foppen (p. 24) dat ds. Van Brummelen zo mild en bemoedigend reageerde op een roepingsverhaal dat niet bol stond van bijzondere ervaringen. Later in mijn studietijd, toen ik in Stoutenburg woonde en in erediensten mocht voorgaan, vormden we met een klein groepjes studenten een 'homiletisch werkgezelschap' in het Schulpje in Nijkerk. We oefenden met hem in het maken van preken, waarbij hij ons consequent een thema en een onderverdeling in drie punten voorstelde. En dan begon het: hoe preek je over deze tekst in een concrete gemeente? In gedachten maakte Van Brummelen met ons een rondje over de Veluwe. 'In Zwartebroek moet je dit benadrukken, maar als je in Putten preekt, moet je meer accent op dat andere leggen', enzovoort. Hij wist het geestelijk leven van iedere gemeente (en niet alleen op de Veluwe!) scherp te typeren – heel wat predikanten hebben hem bij het aannemen van een beroep naar gemeente in een andere streek geraadpleegd over de (geestelijke) aard van de bevolking daar. Als geboren Barnevelder typeerde hij de Veluwnaar met de woorden 'goed kieke, goed luustre, niks zegge'. En altijd was er wel een anekdote. Over gemeenteleden die hij in de kerk zag zitten maar niet kende, en over wie hij na de dienst aan de kerkenraad vroeg: die vrouw, met die grote hoed rechts voorin, wat is dat voor iemand? En als de kerkenraad antwoordde dat het een vrouw was die dicht bij het Woord leefde, zei hij: dat vermoedde ik al.

En zo valt er heel veel te noemen uit zijn theologische erfenis, dat het overdenken waard is. Er is nog veel meer dan in deze bundel te vinden is. Ik denk aan het schitterende artikel 'De predikant als pastor' in *Theologia Reformata* (1988) met de voor hem zo kenmerkende zin (en als hij het zelf uitsprak, klonk het nog veel gewichtiger): 'Pastorieën zijn eenzame huizen', gevolgd door de even kenmerkende zin 'De ziel van de pastorie is de vrouw van de predikant'.

Maar – over zijn eigen innerlijke leven gaf hij niet veel prijs. Daarin was hij, denk ik, een echte Veluwnaar. Hij gebruikte eens een prachtig voorbeeld waarin hij het geestelijk leven van de Veluwnaar vergeleek met dat van de mensen in het Gooi. 'In het Gooi zijn christenen als een winkelier met een volle etalage. Alles wat ze hebben, stallen ze uit en je vergaapt je eraan. Maar als je in die etalage iets mist en je vraagt de winkelier binnen: hebt u dat of dat ook? – dan zegt hij: nee, alles wat ik heb staat in de etalage. Ga je daarentegen bij een Veluwnaar voor de etalage staan, dan staat er bijna niks in. het ziet er wat arm en schamel uit. Maar ga je naar binnen en vraag je de winkelier: hebt u dat of dat ook? – dan zegt hij: even achter kieke. Je hoort wat gestommel in de opslagruimte, en ja, warempel, daar komt hij met het gevraagde aan. Hij had het wel maar zette dat niet zomaar in de etalage'.

Van Brummelen zelf zette ook niet veel in de etalage, althans, niet veel van zichzelf. Door omstandigheden ben ik echter in het bezit van een dagboekje dat hem heeft toebehoord. Ik denk dat ik het in mijn studententijd een keer gekregen heb bij een boekverdeling. Predikanten die kleiner gingen wonen, gaven hun overvloedige boeken aan de Gereformeerde Bond ter verdeling onder studenten. Naast een studieboekje over Palestijnse archeologie dat aan Van Brummelen heeft toebehoord, heb ik ook het dagboekje 'De dag met God'. Hij schreef op 20 december 1946 zijn naam

erin - toen hij 18 was en nog geen theologie studeerde. Voorin schreef hij, in onberispelijk handschrift, een oud gedicht:

*Die is ghebonden,
Mit swaren sonden
Ende los wil wesen,
Tot Jhezus' wonden
In corten stonden
Mach hi ghenesen.*

Dit gedicht zal hem geraakt hebben als vertolking van innerlijke overtuigingen. Nu is het dagboekje zelf niet uitgesproken bevindelijk of piëtistisch – de schrijvers komen uit diverse kerken, zoals de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland (zoals Veldkamp, Lugtigheid) en de Christelijke Gereformeerde Kerken (zoals J.H. Velema): een 'rechts confessioneel' getint dagboek. Blijkens aantekeningen heeft hij dit dagboek meerdere jaren gebruikt. In 1952 tekent hij op zekere dag het overlijden van een oom aan. Maar het meest treft mij een potloodaantekening op 19 mei, de dag voor zijn verjaardag. Het dagboek gaat die dag over 1 Petrus 1:22, 'Hebt elkander van harte en bestendig lief'. In de kantlijn staat met potlood geschreven: 'Liefde is gehoorzaamheid'. Nadat hij met een potlood de laatste woorden van de meditatie onderstreepte ('Christus zal helpen'), schrijft hij eigenhandig: 'Weer een levensjaar beëindigd, weer een stap dichterbij mijn dood!' Ontroerend...geen woorden van een geëmeriteerde dominee, geen woorden van een stervend iemand, maar woorden van een jonge student. Van iemand die (getuige de onderstrepingen op andere bladzijden in dit dagboek) hunkert naar wat hij zelf niet grijpen kan, een Godsverlangen heeft dat hij zelf niet vervullen kan. Als mens voor God was hij klein. De groten in het Koninkrijk van God zijn altijd klein. Daarom kende ds. Van Brummelen, evenals ds. Doornenbal, diepe humor en vooral zelfspot. Met christenen die 'van zichzelf zeiden dat ze iets groots waren' (Hand.8:9) kon hij geestelijk en theologisch niet uit de voeten. Ik denk dat hij daarom ook het meeste leed, in kerk en gemeente, aan activisme, partijchap en (zoals hij zo vaak letterlijk zei) 'veel gepraat'. Wees en doe maar eenvoudig, ook in het kerkelijk leven: daarmee handel je het meest in de Geest van onze Heiland. Pas later ontdek je, hoeveel je aan mensen als ds. Van Brummelen, te danken hebt. Dat ik dit allemaal opschrijf is daarom niet alleen een uiting van dankbaarheid in het gedenken van de voorgangers die ons het Woord van God verkondigd hebben, maar ook een aanbeveling om de geschriften van ds. Van Brummelen aandachtig te lezen.

Wat voor ons ligt

Komende zondag zal het teken en zegel van de heilige Doop bediend worden aan twee kinderen. Daar zien we naar uit, ook omdat het ons allen herinnert aan de krachtige hand die de Drie-enige belovend en eisend op óns leven legde. Met Johannes 1:12 en 13 komen we in het spanningsveld terecht van een God Die ons aanneemt en van zondaren die Hem aannemen om zo kinderen van God te worden. Het zijn precies de twee kanten van het verbond waarover het formulier spreekt, de twee kanten van het leven met de Heere. Niemand anders dan de Heilige Geest houdt ons op dat smalle koord in evenwicht. We bidden elkaar, maar in het bijzonder de doopouders een gezegende dienst toe.

We groeten voor komende zondag onze burens, de Hervormde Gemeente in Doornspijk en haar vertrekkende predikant, ds. Molenaar. De afgelopen 6½ jaar zullen voor zowel de gemeente als ds. Molenaar een onvergetelijke tijd blijven. Het is een voorrecht als je na een tijd van verdriet, verwarring en scheuring een gemeente mag opbouwen in het Woord. De Heere zij de gemeente nabij nu zij vacant wordt. We willen ds. Molenaar bedanken voor de goede contacten en de geestelijke verbondenheid en hem met zijn gezin de rijke zegen van de HEERE toewensen voor het wonen en werken in Genemuiden.

Kerstfeest

Omdat deze kerkbode de laatste van 2020 is, blikken we wat verder vooruit dan gewoonlijk. Achter komende zondag gloort het kerstfeest. Net als Pasen zullen we dit heilsfeit met allerlei praktische beperkingen moeten vieren. Voor de meesten zit de kerkgang er niet in. De eenzaamheid dreigt voor velen. Wat blijft er over van Kerst? Dit: het eenvoudige evangelie van het Licht dat schijnt in de duisternis. Jezus kwam niet in een wereld waarin het op en top genieten is, Hij kwam niet in de sprookjeswereld die wij ons met kerst zo graag voorstellen, Hij kwam niet in een knus bestaan waarin niemand wat te klagen heeft – Hij kwam in een rauwe, gekartelde en gebroken wereld vol tranen, teleurstelling, tekort en schuld. Hij kwam in een wereld waarin wij door de ene distel na de andere (Gen.3:18) geprikt worden totdat de dood erop volgt. Zo zocht Hij ons op, zo genadig, zo diep. Om onze Immanuël te zijn: God met ons, daar en dan, hier en nu. Zou corona Hem in de weg staan om het voor u, jou en mij tot een wonderlijk gezegend kerstfeest te maken?

Jaarwisseling

Al snel na kerst slaan we de kalender om. Dat wil zeggen: de kalender van onze aardse tijd. De kerkelijke kalender is al een maand eerder omgeslagen met advent. De christelijke gemeente leert van haar Heiland vooruit te kijken: 'Gezegend zij de grote Koning, Die tot ons komt in 's HEEREN naam'. Bij welke kalender leeft u eigenlijk?

In de oudejaarsdienst gedenken we de gemeenteleden die ons in 2020 door de dood ontvielen. Van een levenloos geboren kind tot een meer dan honderdjarige. De dood stoort zich niet aan leeftijden, zoals hij zich ook niet stoort aan wat wij vinden en wensen. We moeten onze machteloosheid erkennen, evenals het feit dat wij door de zonde zelf de dood in de wereld gehaald hebben. De dood moet zichzelf echter aan een Ander gewonnen geven: aan Christus Die de dood heeft verslagen en verbroken. En als Hij terugkomt, is de dood de laatste vijand die tenietgedaan wordt. Wat een uitzicht voor wie door het geloof van Christus is: het lijden van de tegenwoordige tijd weegt niet op tegen de heerlijkheid die ons geopenbaard zal worden. De nieuwjaarsdag wordt dan ook een dag van uitzien en verwachten: Kom, Heere Jezus, ja komt haastig.

Ten slotte

Heel veel dank aan alle liefdevolle gelukwensen ter gelegenheid van mijn verjaardag op 10 december. Bij al het meeleven dat we de afgelopen maanden ontvingen, verbinden ook deze liefdeblijken ons zo aan u en jullie. Het wordt mij daarom steeds meer tot iets bitter dat ik zo weinig in de gemeente kan zijn, u en jullie niet kan ontmoeten in vreugde en verdriet. Sowieso legt corona ons veel beperkingen op. Daarnaast heb ik qua energie en concentratie maar een beperkte actieradius. Moge de Heere het spoedig anders maken!

Vanuit de pastorie wens ik u en jullie, mede namens mijn vrouw en onze pastoraal werkers, de vrede en de zegen van de Heere toe.

Uw A.J.M.